

**SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR DOKTORI ISKOLA**

**DOKTORI ÉRTEKEZÉS
TÉZISEK**

dr. Bakos-Kovács Kitti

**Átalakulás és hitelezővédelem az uniós normák és a közép- és kelet-
európai tagállamok jogának keresztmetszetében**

Témavezető:
Dr. Papp Tekla PhD.
habilitált egyetemi docens

Szeged, 2012.

*Készült a Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj Támogatásával.
A kutatások helye: Karl-Franzens-Universität, Graz, Ausztria*

*Támogatta még az OMAA (AÖU) Stipendium für Kurzaufenthalt (Karl-Franzens-Universität,
Graz, Ausztria).*

1. AZ ÉRTEKEZÉS TÁRGYA ÉS A TÉMAVÁLASZTÁS AKTUALITÁSA

Az Európai Unió törekvéseivel, az egységes belső piac kialakításával, a határokon átnyúló árumozgás, valamint szolgáltatásnyújtás megteremtésével együtt a gazdasági társaságok országhatárokon átvívelő tevékenysége is felerősödött. A jogutódlás folyamata szervesen illeszkedik a gazdasági társaságok esetében is felhívható letelepedési szabadság hatókörébe, valamint dinamikájával hozzájárulhat a határok nélküli gazdasági térség kialakításához is.¹

Az európai társasági jogi szabályozás nem jelent egy egységes és átfogó joganyagot,² igaz ez az átalakulást felölelő uniós jogforrásokra is. A nemzeti szabályozások egymás mellett élése és az alkalmazandó normák heterogenitása, valamint az uniós jogalkotói törekvések megjelenése a határokat átvívelő gazdasági kapcsolatokban a tagállamokon belül a nemzeti rendelkezések alkalmazása során jelentkező, valamint a tagországok között felmerülő szabályozási ellentmondásokat is megsokszorozták. A gazdasági társaságok átalakulására vonatkozó jogszabályi rendelkezések tehát nem csupán a hazai szabályozásban rejtenek magukban anomáliákat, hanem uniós szinten is hordoznak megoldatlan problémaköröket. A dolgozat ennek keretében a teljesség igénye nélkül és gondolatébresztő, valamint összehasonlító jelleggel kíván néhány olyan kérdéskört felvillantani, amelyek az uniós szabályozás és a tagállami végrehajtás következtében ellentmondásokat mutatnak.

A fentiekkel összefüggésben megállapítható, hogy az átalakuláshoz kapcsolódó uniós normaanyag parciális jellege, a tagállami rendelkezések különbözősége, a letelepedés szabadsága által támasztott követelményeknek való megfelelés újra és újra kihívások elé állítja a tagállamokat. Az uniós jog fejlődési tendenciái hosszú éveket követően eredményeznek előrelépést vagy a tagállamokra kötelező erővel bíró normatív előírást. Mindaddig azonban, amíg a kapcsolódó előírások az uniós szinten meg nem születnek, a vonatkozó jogharmonizációs rendelkezések hiányában a tagállamokra hárul a gyakorlati életben megjelenő esetkörök feloldása.

¹ Grundmann, Stefan: *Europäisches Gesellschaftsrecht* (Müller; Heidelberg; 2004.) Rn 16., 31.

² Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): *Európai társasági jog* (KJK-Kerszöv; Budapest; 2004.) 382. p.

2. A KUTATÁS CÉLJAI

A kutatás célja a fentiekből fakadóan az európai jogalkotási irányokra való kitekintés és a jog-összehasonlító elemzés keretében kétirányú:

1. Az átalakulás általános fogalmát az Európai Unió társasági joga nem használja, annak megvalósulási esetköreit, személyi hatályát az egyes tagállamok jogi szabályozása is eltérően kezeli.³ Ehhez kapcsolódóan egyrészt a gazdasági társaságok átalakulásának uniós vetületeivel és eltérő tagállami szabályozási gyakorlatával összefüggésben azokat az anomáliákat kívánjuk feltárni, amelyek több jogrendszer találkozása esetén nemzetközi szinten okoznak joghézagokat az Európai Unión belül. Ennek keretében az átalakulás határokon átnyúló aspektusainak az elemzéséhez kapcsolódóan először dogmatikai kitekintést teszünk arra vonatkozóan, hogy a gazdasági társaságok jogutódlási folyamatai – azok szupranacionális szinten megjelenő rendszertani elhelyezését tekintve – az alapszabadságok körébe hová, azok mely fajtájába illeszthetők be. Ezt követően az átalakulás fogalmának és egyes megvalósulási esetköreinek uniós alapjait, valamint a tagállamok gyakorlatában ismert formáit tesszük a vizsgálat tárgyává. Központi kérdésként kezeljük azokat a csomópontokat, amelyekkel a későbbi jogfejlődés keretében az uniós jogalkotó egységesítő törekvései révén konfrontálódhat, illetve amelyek az átalakuláshoz kapcsolódó további jogintézmények, például a hitelezővédelmi eszközök alkalmazását is befolyásolják.⁴

2. Ezen elméleti alapvetéseket követően – tekintettel arra, hogy az átalakulással összefüggésben megfogalmazható kérdések igen szerteágazó kört ölelnek fel – egy olyan példát, az átalakuláshoz kapcsolt hitelezővédelmi rendelkezések bemutatását választottuk a szemléltetésre, amely egyrészt az átalakuláshoz kapcsolódó valamennyi uniós jogforrásban megjelenik, másrészt pedig mind a hazai végrehajtó jogszabályokban, mind a tagállamok nemzeti rendelkezéseinek az együttes alkalmazása során számos szabályozási hézag kialakulására adott okot. Az Európai Unió társasági jogában a hitelezővédelem területén sem találunk egységes harmonizációs törekvéseket, így a hitelezővédelmi politika a tagállamokban különböző színvonalon valósul meg. Ehhez kapcsolódóan célunk az egyes tagállamok gyakorlatában érvényesülő azon hitelezővédelmi rendelkezések feltárása (különös tekintettel a lejárt tartozások esetében a felelősségi rendelkezésekre, míg az esedékessé nem vált követelések vonatkozásában a hitelezők biztosíték-követelési jogára nézve), amelyek a gazdasági társaságok átalakulási folyamatában rejlő kockázati tényezőket kiegyensúlyozva a

³ Európai társasági jog i.m. 187. p.

⁴ A dogmatikai alapvetések keretében tett megállapításaink kihatnak a dolgozatunk B. részében ismertetett hitelezővédelmi eszközök alkalmazási körére is.

hitelezői követelések megtérülésének a biztosítására hivatottak. A kutatás céljait tekintve dolgozatunk második nagy részében az uniós normákhoz kapcsolódóan az egyes hitelezővédelmi eszközök tagországokban történő megvalósulási lehetőségeit vizsgáljuk annak érdekében, hogy a különböző tagállamokban érvényesülő hitelezővédelmi rendelkezések feltárásával irányokat mutathassunk a hazai jogalkotó számára az átalakuláshoz kapcsolt garanciák továbbfejlesztésére. Uniós szinten ezzel összefüggésben a határokon átvívelő átalakulási kapcsolatok vonatkozásában kialakult joghézagok, valamint az eltérő tagállami rendelkezések együttes alkalmazásának a következtében előtérbe kerülő visszaállások bemutatására törekszünk.

A tagállamok közötti anomáliák feltárásával összefüggésben – az uniós rendelkezések bemutatásán kívül és azon alapulva – a közép- és kelet-európai térség, valamint piaci, gazdasági kapcsolatok vonatkozásában öt olyan tagállam (Magyarország, Ausztria, Csehország, Románia és Bulgária) gyakorlatát kívánjuk összevetni, amelyek az alkalmazott feltételekben eltéréseket mutatnak egymástól.⁵ A kutatás kezdeti fázisában szerepelt még Németország szabályozási rendszerének a vizsgálata is, azonban a német átalakulási törvény részletesebb elemzése arra a következtetésre vezetett minket, hogy az uniós normák nagy mértékben tükrözik vissza a német társasági jogi dogmatika megoldásait. Ebből fakadóan a kutatás későbbi szakaszában érdemesnek tűnt azon tagállamok belső jogi normái felé irányítani a figyelmet, amelyek egyrészt a német fejlődéstől eltérő vonalon haladva, azonban attól mégis befolyásolva alakították ki a gazdasági társaságok átalakulására vonatkozó rendelkezéseiket (például Ausztria esetében), másrészt pedig a kapcsolódó uniós jogforrások megszületését követően csak jóval később, a 2000-es években csatlakoztak az Európai Unióhoz. Ez azzal a következménnyel járt, hogy ezen tagállamok (az elemzett tagországok tekintetében Magyarország, Csehország, Románia és Bulgária) egy tőlük függetlenül kialakított uniós normarendszer átvételére és a nemzeti hagyományokkal való összehangolására voltak kötelesek.⁶ Jog-összehasonlító megközelítés keretében eddig csak kevés olyan munka született, amely nem a nagy európai jogrendszerek bemutatásának szentelt figyelmet, hanem a kisebb, illetve az újonnan csatlakozott, közép- és kelet-európai

⁵ Nem került sor például Szlovákia szabályozásának a beépítésére arra tekintettel, hogy a szlovák szabályozás az alkalmazott feltételekben nem mutat jelentős eltérést a vizsgált tagállamok gyakorlatához képest [Lásd a hitelezőket megillető biztosíték-követelési jogra vonatkozóan: *Clemens Philipp – Stingl, Harald* (Hrsg.): *The Wolf Theiss Guide to: Cross-Border Mergers in CEE/SEE* (LexisNexis ARD Orac; Wien; 2009.) Slovakia, 86. p.]

⁶ *Csehi Zoltán*: Die Attraktivität der supranationalen Gesellschaftsformen in den mittel- und osteuropäischen Staaten (In: *Peter Jung* (Hrsg.): *Supranationale Gesellschaftsformen im Typenwettbewerb*; Mohr Siebeck; Tübingen; 2011.; 17-41. pp.) 38. p.

tagországok szabályozási rendszerét vizsgálta.⁷ A témaválasztás indokoltsága ezen tagállamok esetében a közös történeti gyökerekre, a szocialista rendszerből kinövő jogfejlődésre, a nagy jogrendszerek megoldásaitól eltérő nemzeti hagyományokra és jogi kultúrára, a térség gazdasági kiaknázásban rejlő lehetőségek jelentőségére, valamint a nemzeti forrásokhoz való hozzáférés korlátozott voltára vezethető vissza.⁸ Ehhez kapcsolódóan a kutatás alapjául szolgáló nemzeti jogrendszerek kiválasztása azt a célt szolgálta, hogy az átalakulásra vonatkozó szabályrendszer gazdasági jelentőségét is elismerve a közép- és kelet-európai térségben rendszerében szemlélhessük az uniós és a tagállami szabályozások együttes alkalmazását, valamint a többségében szomszédos tagországok jogának az összehasonlításával árnyaltabb képet kaphassunk saját jogunk megoldásait illetően is.

Tekintettel az uniós normarendszer, valamint a tagállami jogok különféle megközelítési módjaira, hagyományaira és jogi kultúrájára, nem volt célunk konkrét megoldási javaslatok megfogalmazása. Ez lehetetlen vállalkozás lenne egy olyan jogi környezetben, ahol a szupranacionális szabályok autonóm fogalmakkal dolgoznak, és ahol a tagállami jogok ezekre a törekvésekre reagálva csatlakoznak be egy nemzetek feletti egységesítő folyamatba. Ennek keretében csak olyan általános szabályok, generálklauzulák és jogelvek lefektetésére törekedhettünk, amelyek orientálhatják a tagállamokat egy-egy határon átnyúló átalakulási formáció megengedhetőségének és lebonyolításának a kérdésében. Ugyanakkor azonban a belső jogi előírások összeegyeztetésének a feladata ezekben az esetekben a tagállamokra hárul akként, hogy saját nemzeti hagyományaik figyelembe vételével az uniós keretek között a különféle nemzeti jogrendszerek együttes kezelését kell biztosítaniuk, rugalmasan reagálva a különféle nemzeti kultúrák találkozására, így valósítva meg az alapszabadságok érvényesülését és az egységes, belső piac kialakítását.

3. A KUTATÁS MÓDSZEREI ÉS FORRÁSAI

A kutatás módszereit tekintve dolgozatunk összehasonlító elemzés keretében tárgyalja az egyes tagállamok jogrendszerének kapcsolódó rendelkezéseit, melyet az irányelvi szintű jogközelítés, illetve az SE-rendelet esetében a mögöttesen alkalmazandó nemzeti előírások belépése indokol. Az összehasonlító megközelítés iránya – annak módszertani aspektusait tekintve – horizontális, amely az uniós rendelkezések előírásaiból kiindulva vizsgálja meg az egyes tagállamok implementáló és végrehajtó rendelkezéseit a különböző nemzeti

⁷ Tíz közép- és kelet-európai tagállamok szabályozását veti össze a szupranacionális társasági formákkal összefüggésben: *Csehi Z. i.m.*

⁸ *Csehi Z. i.m.* 38-39. pp.

jogrendszerek ütközése során felmerülő anomáliák feltárása érdekében. Ebből fakadóan a dolgozat által vizsgált jogintézmények bemutatása során csak arra a szabályrendszerre koncentrálunk, amely egyrészt a magyar jogi rezsim szülte ellentmondások kiküszöbölését segítheti elő, másrészt pedig a gazdasági társaságok határon átnyúló átalakulási folyamatai és mozgásai esetében a beiktatott normák különbözőségéből fakadóan okozhat nemzetek feletti kollíziót. Az összehasonlítás horizontális jellege ehhez kapcsolódóan a megközelítés módszereinek a vonatkozásában azt is maga után vonja, hogy az egyes tagállamokon belül alkalmazandó és megjelenő nemzeti gyakorlat mélységi elemzésére nem vagy csak a megoldási alternatívák által megkívánt szükséges mértékben kerül sor.

Az összehasonlító megközelítés ugyanakkor nem csupán előnyökkel szolgál, hanem veszélyeket is hordoz magában: a kutató determinált saját jogrendszerének fogalmai, jogintézményei által, gondolkodásmódja saját jogi kultúrája által behatárolt. Ez szükségszerűen korlátozza az összehasonlító jogközelítés eredményeinek helytállóságát és széles alkalmazhatósági körét, ugyanakkor azonban felhívja a figyelmet arra, hogy ez a determináltság a határon átnyúló elemeket tartalmazó folyamatok megítélésénél mindig jelen lesz, amely fokozottan helyezi előtérbe a tagállamok közös problémamegoldását és kölcsönös együttműködését.

A dolgozat vizsgálódási spektrumát az összehasonlító módszer mellett a klasszikus értelmezési technikák is segítették: a nyelvtani értelmezés a kapcsolódó jogszabályi rendelkezések tartalmának a feltárása során került előtérbe, logikai úton közelítettük meg az egyéb hitelezővédelmi eszközök között tárgyalt felelősségi alakzatot a vezető tisztségviselők tekintetében, valamint az SE formaváltással történő megszűnését vizsgálva a történeti, rendszertani és teleologikus megközelítés mutatott irányokat. Nyelvelemző módszer keretében a közösségi normák helyes tartalmára nézve az uniós rendelkezések különféle nyelvi változatainak az összevetésével is megpróbáltunk következtetéseket levonni.⁹

A rendelkezésre álló és felhasznált források tekintetében az uniós rendelkezésekhez kapcsolódó hazai szabályozás értelmezése során a jogszabályok normaszövegén kívül igen kevés szakirodalom állt rendelkezésünkre, míg a többi tagállam vonatkozásában Ausztria esetében szakkönyvek, kommentárok, valamint folyóiratcikkek segítettek a munkánkat. Közép- és Kelet-Európa más országainak szabályozási gyakorlatát idegen nyelvű (nagyobb

⁹ Az értelmezés módszerei vonatkozásán lásd: *Gombos Katalin*: Bírói jogvédelem az Európai Unióban – Lisszabon után (Complex; Budapest; 2011.) 129-148. pp.

részben német, kisebb részben pedig angol), kifejezetten a közép- és kelet-európai térséggel foglalkozó szakkönyvekben megjelent törvénygyűjteményekből, valamint tudományos folyóiratokban publikált szakcikkekből, többségében tehát közvetett forrásokból tudtuk rekonstruálni. A lehetőségekhez mérten igyekeztünk a hatályos rendelkezések beszerzésére és feltérképezésére ezen tagállamokban is, azonban a nyelvi különбözőség és az elérhető szakirodalmak korlátozott volta azt a veszélyt hordozhatja magában, hogy a legnagyobb odafigyelés mellett is maradhatnak kérdőjelek az adott nemzeti szabályozás tartalmára, illetve annak értelmezésére nézve.¹⁰ Az integrációs jogfejlődés keretében a feldolgozott forrásokat tekintve az Európai Bíróság kapcsolódó határozataiban foglalt elvi tételek elemzése és megfelelő alkalmazása sem hagyható figyelmen kívül a főtanácsnoki indítványok együttes kezelésével.

4. A TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A. rész: Dogmatikai alapvetések

1. Az átalakulás és az alapszabadságok kapcsolata

A gazdasági társaságok uniós szabályozásának a megközelítésénél vizsgáltuk az alapszabadságok és a gazdasági társaságok átalakulásának kapcsolatát. Megállapítható, hogy a gazdasági társaságok átalakulása a letelepedés szabadságával összefüggésben az elsődleges és a másodlagos letelepedés határán áll a származtatott alapítás lehetőségére, valamint a honosság és az alkalmazandó nemzeti jog megváltozására tekintettel, azonban kitüremkedve a letelepedés szabadságának a hatóköréből behatol a tőke szabad mozgását garantáló rendelkezések alkalmazási területére is.

2. Az átalakulás fogalma és formái

Amennyiben az átalakulás fogalmi aspektusait uniós szinten vizsgáljuk, abból kell kiindulnunk, hogy a gazdasági társaságok jogutódlási folyamatait felölelő szabályozás nem jelent egy egységes és átfogó joganyagot.¹¹ Az uniós normák egy-egy jogintézmény szabályozásánál elsődlegesen nem fogalom-meghatározásra törekednek kiindulva a heterogén nemzeti hagyományokból, hanem olyan közös jellemzőket fogalmaznak meg egy-egy jogintézmény tekintetében, amelyek a tagállami jogok által használt elnevezésektől

¹⁰ Lásd a közép- és kelet-európai tagállamokra kiterjedő összehasonlító megközelítés korlátozott forrásaira és nyelvi nehézségeire vonatkozóan: *Csehi Z.* i.m. 19-20. pp.

¹¹ *Vékás Lajos* (szerk.): *Európai közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban* (KJK-Kerszöv; Budapest; 2001.) 222. p.; *Európai társasági jog* i.m. 382. p.

függetlenül orientálják a nemzeti szabályozás kialakítását és az egyes jogi terminusok egymásnak történő megfeleltetését. Pontos fogalmak tehát a tagállami jogok különbözősége miatt nem adhatóak és határozhatóak meg ezen a területen, de egy-egy jogintézmény fő jellemzőinek a felvázolásával kialakítható egy olyan közös terület, amelyre minden tagállam szabályozása rá tud lépni.

A gazdasági társaságok átalakulásának esetkörei a tagállamokban igen szerteágazóan szabályozottak, a nemzeti jogok a jogutódlás különféle formáit és szabályozási koncepcióit, dogmatikai elhelyezését ismerik. Az átalakulás rendszertani elhelyezése a tagállamokban a gazdasági társaságok alapítási és megszűnési létszakaszaihoz kötődik, valamint a gazdasági társaságok életében bekövetkező azon szervezeti változásokat ölelik fel, amelyek a vagyoni eszközökben bekövetkező jogutódlással, a gazdasági társaság tőkéjét, valamint a tag vagyoni hozzájárulását érintő vagyonmozgással vagy a társasági forma megváltozásával párosulnak. Az átalakulás fogalmát a legtöbb tagállami jog Ausztria kivételével olyan gyűjtőfogalomnak tekinti, amely a gazdasági társaságok szervezeti változásainak valamennyi jogutódlási formáját és a formaváltást is felöleli. Elmondható azonban, hogy az egyes tagországokban ismert átalakulási és jogutódlási folyamatok az elnevezéstől függetlenül tartalmilag többségükben megfeleltethetők egymásnak.

A jogutódlási folyamatok és szervezeti változások közül az uniós jogalkotás határokon átvívelő kontextusban csak az egyesülés folyamatát öleli fel, nem érinti azonban a szétválás vagy a formaváltás lehetőségét, ha az átstrukturálódásra irányuló eljárások ezen típusai határokon átnyúló elemeket is tartalmaznak. A határokon átnyúló szétválására és a formaváltás vs. székhelyáthelyezés problematikájára tett észrevételeinket úgy összegezhetjük, hogy külön uniós jogharmonizációs rendelkezések hiányában a szétválás és a formaváltás (székhelyáthelyezés) határokon átnyúló folyamatainak a megítélésénél a letelepedés szabadságából, a nemzeti kollíziós jogi szabályokból és társasági jogi rendelkezésekből kell kiindulni. Vizsgálni kell azt, hogy a fogadó állam joga az adott társasági formák részvételével nemzeti keretek között lehetővé teszi-e az ilyen típusú átszervezést, és ha igen, akkor az milyen feltételekkel és milyen jogkövetkezmények alkalmazásával válhat hatályossá.¹² Míg a szétválás vonatkozásában a nemzeti jogrendek találkozása alapvetően a részvénytársaságok esetében harmonizált szabályokon nyugszik, addig a formaváltással járó székhelyáthelyezés előírásaira vonatkozóan az uniós jogközelítés még nem történt meg. A formaváltással járó

¹² Behrens, Peter: Anerkennung, internationale Sitzverlegung und grenzüberschreitende Umstrukturierung von Gesellschaften nach dem Centros-Urteil des EuGH (JBI; Heft 6/2001.; 341-355. pp.) 353-355. pp.

székhelyáthelyezéssel kapcsolatban nehezíti az egységesítést az a tény is, hogy a társasági forma megváltozásával járó folyamatok jogi természetének a megítélésénél is gyökeres különbségeket találunk: a hazai szabályozásban a formaváltás jogutódlási formációként jelenik meg átcsúszva a gazdasági társaságok átalakulásának a mezejére is,¹³ míg a többi vizsgált tagország esetében társasági forma megváltoztatása egyáltalán nem valósít meg vagyonátszállást. A székhelyáthelyezés annak fő jellemzőit tekintve összességében véve egy olyan sui generis szervezeti változásnak tekinthető, ahol a gazdasági társaság a jogalanyiság megőrzése és az alkalmazandó jog megváltozása mellett annak az államnak a társasági formájává alakul át, amelybe székhelyét át kívánja helyezni. A jelenség behatol ugyan az átalakulás területére, de a több tagállam területét érintő székhelyáthelyezés és az átalakulás kapcsolatának a vonásai mögött harmonizációs rendelkezések hiányában látni kell az egyes tagállamok átalakuláshoz kapcsolódó megközelítési aspektusainak a különbözőségét is.

3. Az átalakulásban résztvevő gazdasági társaságok köre

A gazdasági társaságok átalakulási és jogutódlási folyamatait szabályozó rendelkezések hatókörében különbség mutatkozik a tagállamok között abban a vonatkozásban, hogy az adott ország nemzeti joga valamennyi gazdasági társasági formára kiterjedően szabályozza-e az átalakulás folyamatát és lehetőségét, vagy pedig a jogutódlási folyamatok egyes esetköreinek az érvényesülését csak meghatározott gazdasági társasági formákra szűkíti le. Az uniós rendelkezések nem valamennyi társasági formára, hanem csak meghatározott társaságtípusok között megvalósuló átalakulási folyamatokra vonatkozóan tartalmazznak iránymutatásokat. Ezek a rendelkezések a tagállamon belüli egyesülések és szétválások vonatkozásában csak a részvénytársaságokra terjednek ki, míg a határokon átnyúló egyesülések esetében a tőkeegyesítő társaságokra vonatkoznak. A letelepedés szabadságából levezethető általános követelményeknek, valamint a nemzeti elbánás elvének megfelelően a határon átnyúló átalakulási folyamatokban az erre vonatkozó jogközelítési törekvések nélkül is megjelenhetnek a személyegyesítő gazdasági társaságok abban az esetben, ha az átalakulási eljárásokban történő részvétel lehetőségét a fogadó állam jogrendszerének előírásai egyébként a hazai gazdasági társaságok részére is biztosítják nemzeti viszonylatban.

4. Az európai részvénytársasághoz kapcsolódó átalakulási formációk

Az SE esetében megállapítható, hogy az SE-rendeletben foglalt alapítási módok mellett a keletkeztetési mechanizmusok szélesebb tárháza áll a rendelkezésre abban az esetben, ha az

¹³ Lásd erre vonatkozóan: C-378/10. sz. ügy: Vale Építési Kft., A Bíróság ítélete, 55-56. pont

európai részvénytársaság létrehozásában már fennálló és működő európai részvénytársaság vesz részt. Az SE átalakulási formái mind nemzeti, mind pedig határon átnyúló jelleget is magukra ölthetnek, és ha nem is a rendelet kifejezett rendelkezései folytán, de valamennyi átalakulási formát érintik. Megszorító rendelkezések az alapításban részt vevő társasági formákra, valamint az átalakulás határon átnyúló jellegére vonatkozóan érvényesülhetnek.

Az európai részvénytársaság formaváltásához kapcsolódó kérdésfelvetéseink egyrészt a formaváltás több tagállamban érvényesülő dogmatikai megközelítéséhez, másrészt pedig a magyar jogirodalom azon értelmezési aspektusához kötődtek, miszerint az európai részvénytársaság formaváltással történő keletkeztetéséhez elegendő a létesítő okirat módosítása, és a folyamat a hazai megközelítés értelmében „technikai átalakulásnak” minősíthető. Az európai részvénytársaság tagállami részvénytársasági formából történő keletkeztetése anyagi jogi szempontból a magyar átalakulási jogban egy olyan sui generis szervezeti változásokkal járó átalakulási formációnak tekinthető, amely a közvetlenül alkalmazandó és hatályosuló uniós rendelkezések következtében nem valósíthat meg vagyonátszállást és jogutódlást. Ez a megállapítás magánjogi értelemben relativizálja a Gt-ből levezethető azon alapvető jelentőségű tételt, amely szerint az átalakulás egyben jogutódlással is párosul. A magyar átalakulási jog dogmatikai megközelítéséből fakadóan az SE formaváltással történő alapítása csak eljárásjogi szempontból sorolható be a technikai átalakulás esetkörébe, hiszen az átalakulási folyamatban a jogalkotó meghatározott eljárási cselekmények vonatkozásában könnyítéseket tartalmaz, még akkor is, ha a folyamat nem valósít meg jogutódlást. Ezt azonban csak abban a vonatkozásban tartjuk helytállónak, miszerint a szervezeti változás cégnyilvántartásba történő bejegyzése nem mutat eltéréseket az általános szabályoktól.

B. rész: Hitelezővédelem

A jog által biztosított hitelezővédelmi eszközök létjogosultsága a gazdasági kapcsolatba kerülő felek érdekeinek a biztosításában és a köztük lévő egyensúly fenntartásában, megteremtésében rejlik. Általánosan érvényesülő megállapítás, hogy a jognak ezen a területen is csak indokolt esetben és akkor lehet/kell beavatkoznia, ha az adott szerződő fél érdeke a szerződés megkötését követően beállott körülmények változása folytán ténylegesen védelmet igényel. Ilyen előre nem látható kockázatot jelenthetnek a felek között fennálló jogviszony

időtartama alatt bekövetkező, a gazdasági társaság átalakulásának keretei között megvalósuló, a szervezeti forma megváltoztatását és átstrukturálását eredményező jogutódlási folyamatok.¹⁴ A hitelezővédelmi eszközök beiktatása minden olyan szervezeti változás vonatkozásában indokolt, amikor a különféle jogutódlási mechanizmusok keretében a jogalany vagyoni jogai és kötelezettségei úgy szállnak át egy másik jogalanyra vagy az átalakulás következtében létrehozott új gazdasági társaságra, hogy az alanyváltozás bekövetkezéséhez a hitelezők beleegyezése vagy hozzájárulásuk beszerzése nem szükségeltetik.¹⁵

A hitelezővédelem nem csupán egy jogintézmény beiktatásával szolgálhatja a hitelezői pozícióban álló jogosulti kör védelmét, hanem az alkalmazott eszközök megfelelőségét és hatékonyságát a kapcsolódó rendelkezések együttes értelmezésével kell megítélnünk. Egyes szakirodalmi álláspontok szerint az átalakulás esetében azonban nem beszélhetünk olyan gazdasági szükségszerűségről, amely a hitelezői érdekek hatékonyabb körülbástyázását szolgálnák, hiszen a gazdasági társaságokról szóló törvény az átalakuláshoz kapcsolt felelősségi rendelkezésekkel megfelelő garanciát nyújt egy esetlegesen tőkekivonással párosuló jogutódlás esetén is a hitelezői igények megfelelő megtérülésére.¹⁶ Ezen szakirodalmi állásponthoz kapcsolódóan az alkalmazható hitelezővédelmi eszközök közül elsőként az a lejárt követelések esetében igénybe vehető, az átalakulás általános, valamint különös formáinál nevesített helytállási kötelezettségre irányadó rendelkezéseket tettük az elemzés tárgyává rámutatva a jogi szabályozás által nyitva hagyott hézagokra, valamint a több tagállam területét érintő átalakulási folyamatok során kibontakozó anomáliákra.¹⁷ A felelősségi rendelkezések sorban korábbi kezelését indokolja az is, hogy egyes tagállamokban a biztosíték-követelés lehetőségére a szétválás megvalósulási formáihoz kapcsolt felelősségi rendelkezések alkalmazását követően és csak kiegészítő jelleggel teremt alapot a jogalkotó.

1. Felelősségi rendelkezések

A 2011/35/EU irányelv, az SE-rendelet, valamint a 2005/56/EK irányelv nem rendelkezik a társaságot, illetve a tagokat terhelő helytállási kötelezettséget megalapozó tagállami normák

¹⁴ Kalss Susanne: Kommentar zur Verschmelzung – Spaltung – Umwandlung (Manzsche; Wien; 2010.) AktG, § 226, Rn 3.

¹⁵ Enzinger, Michael: Umwandlungsrecht Quo vadis? (wbl; Heft 1/1997.; 1-8. pp.) 5. p.; Stockenhuber, Peter: Das österreichische Spaltungsgesetz (RIW; Heft 4/1994.; 278-286. pp.) 280. p.

¹⁶ BDT 2010. 171.; Kisfaludi András – Szabó Marianna (szerk.): A gazdasági társaságok nagy kézikönyve (Complex; Budapest; 2008.) 1511. p.; Gál Judit – Adorján Csaba: A gazdasági társaságok átalakulása (hvgorac; Budapest; 2010.) 100. p.

¹⁷ Hitelezővédelmi szabályként jelennek meg a szétválás esetén előírt felelősségi rendelkezések: Török Tamás: Felelősség a társasági jogban (hvgorac; Budapest; 2007.) 164. p.

közelítéséről, illetve ezzel kapcsolatban minimumstandardok sem kerültek lefektetésre az uniós normában. Az átalakuláshoz kapcsolt felelősségi rendelkezések harmonizációja csak a részvénytársaságok határokon belül zajló szétválásával kapcsolatban merült fel az uniós szinten. Az irányelv a jogutód gazdasági társaságok helytállási kötelezettségét megalapozó tagállami rendelkezések összehangolására többlépcsős választási lehetőséget engedett a nemzeti jogalkotónak. Tekintettel arra, hogy az egyesülési formációkhoz kapcsolódóan az irányelvi rendelkezések nem tartalmazzak harmonizációs előírásokat, valamint a szétválás esetében az uniós jogalkotó opcionális választási lehetőséget enged a tagállamoknak, a határon átnyúló átalakulási formációk esetében több jogrend érintettsége miatt nem mellőzhető a jogutód gazdasági társaság, illetve a volt tagok helytállási kötelezettségére vonatkozó nemzeti rendelkezések összehasonlító elemzése.

a) Felelősségi rendelkezések a részvénytársaságok egyesülése esetén

A részvénytársaságok egyesüléséhez kapcsolódóan megjelenő felelősségi rendelkezések vonatkozásában elmondható, hogy sem az uniós források normaszövege, sem pedig a tagállami jogok nem nevesítik kifejezetten a jogutód gazdasági társaság helytállási kötelezettségét, hanem azt az univerzális jogutódlás folyamányának, az egyesülés joghatásának tekintik.¹⁸ A jogutód felelőssége ebben az esetben a jogutódlás tényéből fakadó követelményként jelenik meg, és nem minősíthető külön tipizált vagy nevesített felelősségi alakzatnak.¹⁹ Ez a megállapítás azonban már nem tekinthető irányadónak a volt tagok helytállási kötelezettségére nézve, hiszen a tagok felelőssége csak abban az esetben áll fenn, ha a jogutód vagyona a jogelőd tartozásait nem fedezi, vagy a tartozásokat esedékességgkor nem egyenlíti ki.²⁰

b) Felelősségi rendelkezések a részvénytársaságok szétválása esetén

A szétválás esetében az irányelv által nyitva hagyott választási lehetőséggel élve a vizsgált tagállamok szabályozási gyakorlata igen különböző a jogutód gazdasági társaságok helytállási kötelezettségére, illetve a kártérítés mértékére vonatkozóan. A belső jogok előírásában testet öltő differenciák a jogutódok felelősségének a jellegéhez, illetve a kártérítés limitált vagy korlátlan voltaához kapcsolódnak. Az irányelv nem ad lehetőséget arra, hogy a tagállamok a jogutód gazdasági társaságok helytállási kötelezettségét megalapozó normák alkalmazását bármilyen konstrukcióban félretegyék vagy mellőzzék.

¹⁸ Kalss, S. i.m. SpaltG, § 15, Rn 7.

¹⁹ Eckert, Georg: Internationales Gesellschaftsrecht (Manzsche; Wien; 2010.) 686. p.

²⁰ Vö. Török T. i.m. 78-79. pp.

A határon átnyúló szétválás során több jogutód gazdasági társaság jön létre, amely az igényérvényesítés előfeltételeként külön joghatósági rendezőelv hiányában felveti annak a kérdését, hogy a hitelező a korábbiakban a jogelőddel szemben fennálló jogviszonyából eredő követelésének a kiegyenlítése tárgyában a jogutódokat, illetve a volt tagot mely tagállam bírósága előtt perelheti. Az általános joghatósági ok mellett az együttes perlésre irányadó előírások is érvénybe léphetnek, hiszen a jogutódok egyetemleges felelősségének a jogszabályi deklarálása mellett a hitelező keresetének a kiterjesztése folytán válik jogosulttá arra, hogy valamennyi jogutód egyetemleges kötelezését egy eljárásban kérje.²¹

A volt tagok felelőssége vonatkozásában a jogutódokkal történő együttes perlés lehetőségének a megítélése azonban már nem ilyen egyértelmű. Eltérően a mögöttesen felelős jogutód gazdasági társaságok helytállási kötelezettségétől a volt tagok felelőssége nem egyetemleges a sorban előtte álló jogutódokéval. A volt tagok együttes perlése és feltételes marasztalása tekintetében az adott tagország eljárásjogi rendelkezései adhatnak iránymutatást. Emellett nem dönthető el kétséget kizáróan annak a kérdése sem, hogy a rendelet 5. cikkében nevesített különös joghatósági szabályok közül a szerződésből eredő jogviszonyokhoz, illetve a szerződésen kívüli károkozáshoz kapcsolódó rendezőelvek mennyiben alkalmazhatóak az átalakuláshoz fűzött felelősségi rendelkezések esetében.

A több tagállam területét érintő szétválások esetében több jogutód jön létre vagy működik tovább több nemzeti jogrendet is érintve, amely az eltérő tagállami feltételekre tekintettel a helytállási kötelezettséget megalapozó normák vonatkozásában is felveti a belső jogi előírások kollízióját.²² A gazdasági társaságok személyes jogának a kapcsolóelvét a határon átnyúló szétválási folyamatokra transzformálva az a kérdés merül fel, hogy több tagállam érintettségére tekintettel, valamint figyelemmel arra, hogy a jogelőd, illetve a jogutód gazdasági társaságok honosságát más-más személyes jog alapján kell megítélni, a jogutód és a volt tagok mögöttes felelősségére melyik társaság honosságát meghatározó jog előírásai alkalmazandóak. Megoldási alternatívánkban a jogbiztonság követelményét is előtérbe helyezve a jogelőd személyes jogának a továbbbhatását javasoljuk mind a jogutód gazdasági társaságok, mint pedig a volt tagok helytállási kötelezettségére nézve.

²¹ BH 2012. G.2.

²² Vö. *Kallmeyer, Harald (Hrsg.): Umwandlungsgesetz – Kommentar* (Verlag Dr. Otto Schmidt; Köln; 2010.) zu Vor §§ 122a-122l (dUmwG), Rn 11-12.; *Kallmeyer, Harald – Kappes, Stephan: Grenzüberschreitende Verschmelzungen und Spaltungen nach Sevic Systems und EU-Verschmelzungsrichtlinie* (AG; Heft 7/2006.; 224-238. pp.) 235. p.

c) Felelősségi rendelkezések a tőkeegyesítő társaságok határon átnyúló egyesülése esetén

A tőkeegyesítő társaságok határon átnyúló egyesülési folyamataihoz kapcsolódóan a felelősségi rendelkezések kollíziója abban az esetben jelenik meg, ha a szervezeti változásban betéti részvénytársaság is érintett. Az alkalmazandó jog vonatkozásában hasonlóan a határon átnyúló szétválásokhoz a mögöttes tagi felelősséggel összefüggésben sem találunk kapcsolóelvet az uniós szinten és a tagállamok nemzetközi magánjogi szabályaiban. A jogilag releváns tény vizsgálatának a segítségével, illetve a jogutód nélkül történő megszűnés szabályainak analóg alkalmazásával a kollíziós rendezés szintén a jogelőd személyes jogához kell, hogy kapcsolódjon ebben az esetben is.

2. A hitelezők biztosíték-követelési joga

A hitelezők részére a felelősségi rendelkezések is garanciát nyújthatnak, azonban a helytállási kötelezettséget megalapozó rendelkezések alkalmazására már csak utólag kerülhet sor, megelőző jelleggel ezek a szabályok nem érvényesülhetnek.²³ Ebből fakadóan az átalakuláshoz kapcsolódóan a részvénytársaságok egyesüléséről és szétválásáról szóló irányelvek kifejezetten felhívják a tagállamokat arra, hogy a hitelezők védelme érdekében külön védelmi mechanizmust dolgozzanak ki az átalakulásban részt vevő gazdasági társaságot terhelve, amennyiben a hitelezők követelése az egyesülési/szétválási terv/szerződés közzétételét megelőzően keletkezett, és a közzététel időpontjáig még nem vált esedékessé sem.²⁴ Az irányelvekben, illetve az SE-rendeletben meghatározott minimumstandardok lefektetése mellett azonban a hitelezőket megillető védelmi lehetőségek szabályozása tagállami hatáskörben maradt.

a) A hitelezők biztosíték-követelési joga a részvénytársaságok egyesülése és szétválása esetén

A biztosíték-követelési jog anyagi jogi feltételei a tagállamokban nagy mértékben harmonizáltak, különbség a jogintézmény ex ante/ex post jellegével összefüggésben, valamint a kapcsolódó jogvédelmi lehetőségekben lelhető fel. A biztosítékadás anyagi jogi feltételei vonatkozásában, a követelés esedékessé válását tekintve azonban eltéréseket találunk a magyar szabályozás esetében: a védelem nem csupán azokat a hitelezőket illeti meg, akik le

²³ Adensamer, Nikolaus: Nationaler Gläubigerschutz auf dem Prüfstand (RdW; Heft 11/2003.; 617-620. pp.) 620. p.

²⁴ Európai társasági jog i.m. 112. p.

nem járt követeléssel rendelkeznek, hanem azon hitelezők is élhetnek a társasági törvény által meghatározott ezen garanciális eszközzel, akik már a tartozás esedékessé válását követően a teljesítés kikényszerítése érdekében bírósági úton vagy végrehajtás során is érvényt szerezhetnek igényeiknek. A biztosítéknyújtás keretein belül a jogintézmény funkciójára is tekintettel a követelés esedékessé válását követően indokolatlan a hitelezők védelme, hiszen ők már élhetnek az állami kikényszeríthetőség eszközével, követeléseiket akár végrehajtás útján, akár pedig a meglévő biztosítékokból történő kiegyenlítés során rendezhetik.

Azok az államok, amelyek ex ante, azaz bejegyzés előtt (is) alkalmazható védelmi rendszert építettek ki a biztosíték-követelés vonatkozásában, cégbírósi (Magyarország) vagy peres útra (Csehország, Románia) terelik a biztosítéknyújtás tárgyában született társasági döntés felülvizsgálatát és a jogvita elbírálását. A hazai szabályozás legújabb fejlődési tendenciáit értékelve abból kell kiindulnunk, hogy üdvözlendő egy szankciós mechanizmus beiktatása a szabályozásba, amely a biztosítéknyújtás elmaradása esetében is garanciát nyújthat a hitelezőnek, azonban a beiktatott jogvédelmi eszközt nem a cégbíróság hatáskörébe, hanem más tagállamok gyakorlatához hasonlóan a rendes bíróságok ügykörébe kellett volna telepíteni. A tagállami rendelkezések összevetése révén megállapítható, hogy azok a tagállamok, amelyek ex ante rendszerben szabályozzák a biztosíték-követelés elmaradása esetén igénybe vehető jogvédelmi mechanizmust, minden esetben deklarálják azt is, hogy az átalakulás bejegyzésének akadályát képezi a folyamatban lévő cégbírósi vagy peres eljárás.

b) A hitelezők biztosíték-követelési joga az SE alapítási folyamatai során

Az SE-rendelet 15. cikkében foglalt hitelezővédelmi rendelkezést tekintve az uniós norma szövegéből hiányzik a felhatalmazás arra vonatkozóan, hogy a tagállamok a nemzeti rendelkezésektől eltérő garanciákat építsenek be a szabályozásba. A rendelet csak az egyes tagállami jogokban érvényesülő hitelezővédelmi rendelkezések alkalmazását követeli meg a tagországoktól azzal az eltéréssel, hogy az alkalmazás során figyelemmel kell lenni az egyesülés határon átnyúló jellegére is. Ezzel szemben több tagállam gyakorlata (Magyarország, Ausztria, Csehország) valósít meg a nemzeti rendelkezésektől eltérő előírásokat. A korlátozás és a megkülönböztetés indokoltságát, valamint jogszerűségét ezekben az esetekben az uniós jogból levezethető és az Európai Bíróság által a Gebhard-döntésben kidolgozott követelményrendszer segítségével hívásával vizsgálhatjuk meg. Abban az esetben, ha valamely tagállami részvénytársaság a továbbiakban tevékenységét európai

részvénytársasági formában kívánja folytatni, nem áll fenn olyan kényszerítő érdek, amely a hitelezővédelmi rendelkezések létjogosultságát indokolná. Ebből fakadóan az SE formaváltással történő létrehozatala során nem indokolt a társaságot a hitelezők felé fennálló biztosítéknyújtási kötelezettséggel terhelni.²⁵

c) A hitelezők biztosíték-követelési joga a tőkeegyesítő társaságok határon átnyúló egyesülése esetén

A határon átnyúló egyesülések esetén a hitelezők érdekeinek a védelmére a nemzeti rendelkezések az irányadóak, az irányelv azonban nem tartalmaz ennél bővebb iránymutatást a hitelezőket megillető védelmi eszközökre vonatkozóan. A nemzeti jogalkotók által követett utaló normákkal történő szabályozási eszköz következtében eltérő feltételek érvényesülhetnek tagállamon belül és azon kívül, valamint társasági formától függően is differenciálhatunk.

Az anyagi jogi feltételek harmonizáltsága mellett eltérések mutatkoznak az eljárási szabályok körében, valamint az igényérvényesítésre nyitva álló határidő hosszában. Ez a körülmény azon tagállamokban bír relevanciával, amelyek ex ante rendszert (is) alkalmaznak a hitelezők védelme érdekében (Ausztria, Csehország, Magyarország és Románia esetében), hiszen az eltérő igény-bejelentési határidő kihatással lehet az átalakulási és a bejegyzési eljárásra vonatkozó határidők módosulására, a tanúsítvány beadására nyitva álló határidő megtartására.

Anomáliák alakulhatnak ki a kizárólag ex ante és az ex post rendszert alkalmazó tagállamok határát érintő határokon átnyúló egyesüléseknél. Abban az esetben, ha az átalakulás során olyan tagállamok gazdasági társaságai vesznek részt a jogutódlás folyamatában, ahol az egyik tagállamban a hitelezővédelem területén ex post rendszer uralkodik, míg a másik tagállamban a bejegyzés előtt igénybe vehető rendelkezések érvényesülnek, megoldatlan marad a jogelőd gazdasági társaság hitelezőinek a védelme.

3. Egyéb hitelezővédelmi eszközök

A hitelezői érdekek védelmét nem csupán a felelősségi rendelkezések garantálják, illetve a le nem járt követelések vonatkozásában a biztosíték-követelési jog segíti elő, hanem adott

²⁵ Merdzo, Paul: Die Umwandlung einer österreichischen Aktiengesellschaft in eine Societas Europaea (SE) – unter besonderer Berücksichtigung der Beteiligung der Arbeitnehmer (Dissertation; bei ao. Univ-Prof. Mag. Dr. Gerhard Schummer, ao. Uni-Prof. DDr. Günther Löschnigg; Karl-Franzens-Universität; Graz; 2006.) 176-177. pp.

esetben a tőkevédelem szabályai is előtérbe kerülhetnek, valamint nem hagyhatóak figyelmen kívül a hitelező és a társaság között fennálló kontraktuális jogviszonyok teljesítést elősegítő vagy az igényérvényesítést megkönnyítő szerződéses klauzulái sem. Mindemellett a védelmi rendszer számos olyan kisegítő intézménnyel is bővül, amely a publicitási követelmények speciális előírásainak a lefektetésével az információhoz jutást és a megfelelő tájékoztatást szolgálja, vagy a vezető tisztségviselők, könyvvizsgálók, független szakértők helytállási kötelezettségét teremti meg.

Ahogy azt a dolgozatban bemutatott jogvédelmi eszközök széles spektruma is érzékeltetni tudja, a hitelezővédelmet nem szabad önmagában és elszigetelten vizsgálni, valamint nem lehet kizárólag a hitelezők igényeivel mérni. Ha az alkalmazott hitelezővédelmi eszközök komplex rendszerét vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy két fő jogvédelmi lehetőségként funkcionálva a felelősségi rendelkezések és a biztosíték-követelési jog inkább kiegészítik, mintsem kizárják egymást. A két védelmi eszköz egymás mellett élése egyrészt eltérő feltételekkel biztosított, erre tekintettel egyik oltalmi forma prioritása, elsődlegessége sem állapítható meg a másikkal szemben. Ezt bizonyítja azon tagállamok megoldása is, amelyek összekapcsoltan és egymás mellett szabályozzák ezeket a jogvédelmi lehetőségeket. Az uniós rendelkezéseket és a tagállami előírásokat összehasonlító aspektusban szemlélve mindemellett megállapítható, hogy a hitelezővédelem az európai jogalkotó által lefektetett minimumelvárások ellenére is egyenlőtlen színvonalon valósul meg a különböző tagállamokban, hiszen lényeges eltérések mutatkoznak az egyes nemzeti rendelkezések között.

5. AZ ÉRTEKEZÉS TÁRGYKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

A fordulónap és az átalakulás bejegyzése a határon átnyúló egyesülések esetén

I. rész: Céghírnök; 2012/2.; 10-12. pp.

II. rész: Céghírnök; 2012/3.; 3-5. pp.

III. rész: Céghírnök; 2012/4.; 5-7. pp.

A személyegyesítő társaságok határon átnyúló átalakulási lehetőségei

Gazdaság és Jog; 2012/2.; 3-9. pp.

A gazdasági társaságok átalakulásának egyes kérdései az Európai Unióban

Magánjogot Oktatók Egyesülete és az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának közös konferencia-kiadványa; ELTE Eötvös Kiadó; Budapest; 2012.; 561-579. pp.

Auer Á. – Bakos K. – Buzási B. – Farkas Cs. – Nótári T. – Papp T.: Társasági jog

III. rész: Származtatott alapítás.

Lectum Kiadó; Szeged; 2011.; 107-145. pp.

A hitelezők biztosíték-követelési joga a gazdasági társaságok határon átnyúló egyesülése esetén az Európai Unió egyes tagállamaiban

XII. RODOSZ Konferenciakötet – Társadalomtudományok 1. kötet; Editura Marineasa; Kolozsvár – Temesvár; 2011.; 47-64. pp.

Gläubigerschutz bei der Umwandlung von Gesellschaften

Studii si Cercetari Juridice Europene – European Legal Studies and Research; Conferinta Internationala a Doctoranzilor in Drept – International Conference of PhD Students in Law; Third Edition; Universul Juridic; Timisoara; 2011; 40-52. pp.

A gazdasági társaságok átalakulására vonatkozó jogi szabályozás anomáliái

Profectus in litteris II., Előadások a 7. debreceni állam- és jogtudományi doktorandusz-konferencián, Debrecen, Lícium-Art, 2010.; 37-42. pp.

Verfahrensrechtliche Fragen des Sicherheitsanspruchs der Gläubiger bei der Umwandlung von Gesellschaften in Ungarn

Megjelentetés alatt: Acta Juridica Universitatis Sapientiae (2012.)

Felelősségi rendelkezések a gazdasági társaságok határon átnyúló átalakulásához kapcsolódóan

Megjelentetés alatt: „Az állam és jog alapvető értékei a változó világban” című Győrben megrendezésre került doktorandusz-konferencia kiadványa (2012. március 30.)

A gazdasági társaságok határon átnyúló átalakulásához kapcsolódó jogegységesítési törekvések

Megjelentetés alatt: A 2012. február 17.-én Budapesten elhangzott konferencia-előadás szerkesztett változata tanulmány formájában; Polgári Eljárásjogi és Nemzetközi Magánjogi Kutatásokat Végző Doktoranduszok és Doktorjelöltek I. Országos Konferenciájának konferenciakötete

Umwandlung und Gläubigerschutz im Querschnitt der europäischen Regelungen und des einzelstaatlichen Gesellschaftsrechts in der mittel- und osteuropäischen Region

ZUSAMMENFASSUNG DER PHD THESEN

1. GEGENSTAND UND FRAGESTELLUNG DER DISSERTATION

Umwandlungen von Gesellschaften gehören grundsätzlich zu den wirtschaftlichen Tätigkeiten, hinsichtlich deren die Mitgliedstaaten die Niederlassungsfreiheit beachten müssen.²⁶ Die Bewegung von Gesellschaften in der EU wurde durch Richtlinien angeglichen und in vielen Teilbereichen harmonisiert.

Das europäische Gesellschaftsrecht verwirklicht keine umfassende und einheitliche Regelung;²⁷ diese partielle Annäherung kennzeichnet den Anwendungsbereich der europäischen Normen, die sich mit den verschiedenen Arten der Umwandlung beschäftigen. Das Forschungsprojekt geht um die einigen Fragen der Umgründungen von Gesellschaften in der Europäischen Union mit rechtsvergleichender Annäherung zwischen den verschiedenen Regelungen der einigen Mitgliedstaaten in der mittel- und osteuropäischen Region. Die ungarische Regelung der Umgründung regt viele offene Fragen an, deswegen kann eine Vergleichung berechtigt sein, um neue Alternativen in den kontroversen Fragen in dem ungarischen Umwandlungsrecht zu richten. Andererseits können nicht nur die nationalen Widersprüche untersucht werden, sondern können auch mehrere Kollisionerscheinungen im Zusammenhang mit dem Treffpunkt der verschiedenen nationalen Regelungen bei den grenzüberschreitenden Umwandlungsformen in der Europäischen Union erwähnt werden.

Die Zusammenwirkung der nationalen Vorschriften, die Heterogenität der rechtlichen Regelungen in der Europäischen Union und den einigen Mitgliedstaaten, beziehungsweise die Bestrebung für Vereinheitlichung der Normen der Umwandlung von Gesellschaften auf internationaler Ebene haben die offene Fragen und Widersprüche in den einzelnen Mitgliedstaaten und bei den grenzüberschreitenden Umwandlungsverfahren vervielfacht. Die Entwicklung einer supranationalen Rechtsordnung in dem Bereich des Gesellschaftsrechts ergibt sich neue Herausforderungen für die Mitgliedstaaten. Die Anforderungen der

²⁶ Grundmann, Stefan: Europäisches Gesellschaftsrecht (Müller; Heidelberg; 2004.) Rn 16., 31.

²⁷ Miskolczi Bodnár Péter (Hrsg.): Európai társasági jog (KJK-Kerszöv; Budapest; 2004.) 382. p.

Niederlassungsfreiheit müssen auch ohne Harmonisierungsakten verwirklicht werden, und die Auflösung der Widersprüche wird der Rechtsprechung der Mitgliedstaaten zugefallen.

2. ZIELSETZUNG DER DISSERTATION

Die Untersuchung nimmt den folgenden Verlauf:

1. Allgemeiner Begriff der Umwandlung bzw. Umgründung wurden nicht in den Richtlinien erschaffen. Die europäische Regelung enthält nur punktuelle Rechtsangleichung: RL 2011/35/EU umfasst die Verschmelzung von Aktiengesellschaften, RL 82/891/EG regelt die Spaltungsvorgänge von Aktiengesellschaften und die RL 2005/56/EG harmonisiert den Bereich der grenzüberschreitenden Verschmelzungen von Kapitalgesellschaften. Das Umwandlungsrecht blieb weiterhin neben fragmentarischen Harmonisierungsbestrebungen im Rahmen des einzelstaatlichen Gesellschaftsrechts, aber die Arten und persönlicher Anwendungsbereich der Umwandlung sind in den Mitgliedstaaten abweichend geregelt.²⁸ Ausgehen von den Anforderungen der Niederlassungsfreiheit wurde die Beziehung zwischen der Umwandlung, primärer, sekundärer Niederlassungsfreiheit und freiem Kapitalverkehr untersucht. In den Rahmen der dogmatischen Grundlagen wurden die Arten, persönlicher Anwendungsbereich, Rechtsfolgen und innerstaatlicher oder grenzüberschreitender Charakter der Bewegung von Gesellschaften aufgrund der Richtlinien mit rechtsvergleichender Annäherung analysiert. Unsere Feststellungen berühren die Gleichheit und der Unterscheid der mitgliedstaatlichen Regelungen, und die Widersprüche wurden im Zusammenhang mit der Zulässigkeit der grenzüberschreitenden Spaltungen und Formwechsel bzw. identitätswährende Sitzverlegung auch beleuchtet.

2. Nach der Untersuchung der allgemeinen Regelung der Umwandlung von Gesellschaften in dem europäischen Ebene und in den Mitgliedstaaten, ein solches Rechtsinstitut, das Gläubigerschutzsystem steht im Mittelpunkt der Forschung, das als zwingenden Gründen des Allgemeininteresses bei den Umwandlungsvorgänge beurteilt werden kann. Die Regelung des Gläubigerschutzes ist in den Mitgliedstaaten sehr verschieden. Die europäischen Rechtsvorschriften sehen der Mitgliedstaaten zumindest vor, ein angemessenes Schutzsystem für die Interessen der Gläubiger der an der Umwandlung beteiligten Gesellschaften ausgestalten. In diesem Teil der Arbeit wurden die kontroversen Fragen der Haftungsvorschriften der Gesellschaften und Mitglieder, des Sicherheitsanspruchs für Gläubiger und anderes Schutzmittels (z.B. Publizitätsforderungen oder Kapitalerhaltung) in der innerstaatlichen und grenzüberschreitenden Relation dargestellt.

²⁸ Európai társasági jog i.z.W. 187. p.

In den Rahmen der Dissertation soll eine Übersicht und Rechtsvergleichung zwischen dem einzelstaatlichen Gesellschaftsrecht von fünf mittel- und osteuropäischen Mitgliedstaaten (Ungarn, Österreich, Tschechien, Rumänien und Bulgarien) gegeben werden. Die bezüglichlichen Regelungen von diesen Ländern zeigen einerseits mehrere Abweichungen in den angewendeten Bedingungen.²⁹ Andererseits sollten sie – ausgenommen Österreich – solche Rahmenvorschriften umgesetzt werden, die vor ihrem EU-Beitritt unabhängig von seinen Traditionen erschaffen wurden. Zwischen diesen Nachbarländern besteht knappe wirtschaftliche Zusammenarbeit; die Rechtsvergleichung in dieser Region kann mit der gemeinsamen historischen Entwicklung, Rechtskultur, kulturellen Identität und wirtschaftlichen Interessen begründet werden.³⁰

3. ANGEWENDETEN METHODEN UND QUELLEN

Die Forschung fokussiert auf die bezüglichlichen Rechtsvorschriften der einzelnen Länder von rechtsvergleichendem Aspekt. Die Rechtsvergleichung kann mit der Harmonisierung und den angewendeten Rahmenbedingungen der Richtlinien begründet werden. Bei der SE-Verordnung ist es auch wesentlich die innenstaatliche Regelung, die für Aktiengesellschaften gilt, zu beleuchten, weil die Verordnung eine Verweisungsnorm und Rückgriff auf nationales Recht enthält.

Die rechtsvergleichende Analyse verwirklicht horizontale Annäherung. Aufgrund der Richtlinien wurden die relevanten Bestimmungen nur in solchem Maß untersucht, wie das unbedingt erforderlich war die Abweichungen zwischen dem einzelstaatlichen Gesellschaftsrecht und Widersprüche bei den grenzüberschreitenden Umstrukturierungsvorgängen aufzudecken. Das Spektrum der Forschung wurden neben der rechtsvergleichenden Analyse mit klassischen Auslegungsmethoden erweitert: die grammatischen, logischen, historischen, systematischen und teleologischen Auslegungstechniken wurden auch angewendet. Mit Vergleichung der offiziellen, auf

²⁹ z.B.: In den slowakischen Regeln können keine abweichenden Voraussetzungen ber Sicherheitsanspruch des Gläubigers ausgezeigt werden [*Clemens Philipp – Stingl, Harald* (Hrsg.): *The Wolf Theiss Guide to: Cross-Border Mergers in CEE/SEE* (LexisNexis ARD Orac; Wien; 2009.) Slovakia, 86. p.].

³⁰ *Csehi Zoltán*: Die Attraktivität der supranationalen Gesellschaftsformen in den mittel- und osteuropäischen Staaten (In: *Peter Jung* (Hrsg.): *Supranationale Gesellschaftsformen im Typenwettbewerb*; Mohr Siebeck; Tübingen; 2011.; 17-41. pp.) 38-39. pp.

verschiedenen Sprachen publizierten Normentexte der Richtlinien und der Entscheidungen von dem Europäischen Gerichtshof konnten auch Ergebnisse erreicht werden.³¹

Über die Voraussetzungen der bezüglich ungarischen Rechtsvorschriften können nur einige Beiträge und Fachbücher aufgefunden werden. Die Kennwerte des österreichischen Umgründungsrechts wurden mit Hilfe der Gesetzen, Kommentaren, Fachzeitschriften, Lehr- und Fachbücher dargestellt. Im Fall der anderen Länder (Tschechien, Rumänien und Bulgarien) standen dem Verfasser die mitgliedstaatlichen Normtexte in deutscher Übersetzung, veröffentlichte Beiträge, Aufarbeitungen und Publikationen (auf deutschen, teilweise auf englischen Sprachen) zur Verfügung. Bei diesen Mitgliedstaaten ist es wichtig festzuhalten, dass die bearbeiteten Informationen größtenteils aus mittelbaren Quellen stammen, und sich eventuell nicht immer auf den neuesten Stand beziehen.³² Neben der Richtlinien und SE-Verordnung wurden die Entscheidungen des Europäischen Gerichtshofs mit den Schlussanträge der Generalanwälten eingebaut werden.

4. ZUSAMMENFASSUNG DER RESULTATE

Teil A: Dogmatische Grundlagen

1. Die Umwandlungsvorgänge und die Grundfreiheiten

Die grenzüberschreitenden Umwandlungsvorgänge können als Ausübung der primären und sekundären Niederlassungsfreiheit der Gesellschaften zur Verwirklichung des Europäischen Wirtschaftsraums darstellen. Die transnationalen Umstrukturierungen gewährleistet auch der freie Kapitalverkehr, deswegen kann die kumulative Anwendbarkeit von Niederlassungs- und Kapitalverkehrsfreiheit festgestellt werden.

2. Allgemeiner Begriff und Arten der Umwandlung

Der allgemeine Begriff der Umwandlung von Gesellschaften wurde auf supranationale Ebene nicht definiert.³³ Anstatt einer konkreten Definition wurden von dem europäischen Gesetzgeber in den bezüglich Richtlinien solchen gemeinsamen Kennwerten für den einzelnen Umstrukturierungsvorgänge (Verschmelzungen und Spaltungen) festgelegt, die die

³¹ *Gombos Katalin*: Bírói jogvédelem az Európai Unióban – Lisszabon után (Complex; Budapest; 2011.) 129-148. pp.

³² *Csehi Z.* i.z.W. 19-20. pp.

³³ *Vékás Lajos* (szerk.): Európai közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban (KJK-Kerszöv; Budapest; 2001.) 222. p.; Európai társasági jog i.z.W. 382. p.

nationalen Regelungen unabhängig von der Bezeichnung des Rechtsinstituts beeinflussen kann. Von diesem Ausgangspunkt haben wir die Formen der Umwandlung von Gesellschaften von einem gemeinsamen Gesichtspunkt (persönliche Anwendungsberiech, Arten, Rechtsfolgen, innerstaatlichen oder grenzüberschreitenden Möglichkeiten) vergleicht. Mit dieser Methode wurde die Erfassung der wichtigsten Eigenart des grenzüberschreitenden Formwechsels bzw. der identitätswährenden Sitzverlegung versucht.

Der Arten der Umwandlung wurden in den Mitgliedstaaten abweichend geregelt; die Umstrukturierungsverfahren können zu den Gründungsvorgänge oder zur Auflösung von Gesellschaften eingeordnet und mit Universal- oder Singularsukzession, Änderungen der Gesellschaftsform oder des Kapitals verbindet werden. Der allgemeine Begriff der Umwandlung in den einzelnen Ländern (Ungarn, Tschechien, Rumänien, Bulgarien) enthält der Formwechsel, die Verschmelzung und die Spaltung, die inhaltlich entsprechenden Eigenschaften unabhängig von der Bezeichnung zeigen. Im Gegensatz kennt die österreichische Regelung die Umgründungen (umfassende Kategorie), die die Verschmelzungen bzw. Spaltungen von Kapitalgesellschaften und Umwandlungsformen enthalten. Umwandlung ist in abweichendem Sinne genutzt, die der Formwechsel, Umwandlung durch Übertragung der Unternehmens auf den Hauptgesellschafter oder gleichzeitiger Errichtung einer Personengesellschaft umfasst.

In der supranationalen Ebene wurden nur die grenzüberschreitenden Verschmelzung von Kapitalgesellschaften geregelt, aber die Harmonisierung umfasst nicht die transnationale Spaltungsvorgänge und die grenzüberschreitende Formwechsel bzw. identitätswährende Sitzverlegung. Diese Umstrukturierungen sind aber grenzüberschreitend zulässig aufgrund der Entscheidungen des Europäischen Gerichtshofs. Die Mitgliedstaaten können es nicht rechtfertigen, dass ein Mitgliedstaat der Gründung die Gesellschaft dadurch, dass er ihre Auflösung und Liquidation verlangt, daran hindert, sich in eine Gesellschaft nach dem nationalen Recht dieses anderen Mitgliedstaats umzuwandeln, soweit dies nach diesem Recht möglich ist, deswegen müssen immer die Voraussetzungen und Vorschriften der berührten Mitgliedstaaten bei der Zulässigkeit untersucht werden.³⁴ Alle Maßnahmen fallen in den Anwendungsbereich der Niederlassungsfreiheit unter, die den Zugang zu einem anderen Mitgliedstaat als dem Sitzmitgliedstaat und die Ausübung einer wirtschaftlichen Tätigkeit in jenem Staat dadurch ermöglichen, dass sie die tatsächliche Teilnahme der betroffenen

³⁴ *Behrens, Peter: Anerkennung, internationale Sitzverlegung und grenzüberschreitende Umstrukturierung von Gesellschaften nach dem Centros-Urteil des EuGH (JBl; Heft 6/2001.; 341-355. pp.) 353-355. pp.*

Wirtschaftsbeteiligten am Wirtschaftsleben des letztgenannten Mitgliedstaats unter denselben Bedingungen gestatten, die für die inländischen Wirtschaftsbeteiligten gelten.

Der grenzüberschreitende Formwechsel bedeutet rechtsfähigkeitswährende Sitzverlegung. In Rahmen dieser *sui generis* Umstrukturierungsvorgang verlegt der Gesellschaft ihre Tätigkeit unter Änderung des anwendbaren nationalen Rechts und Gewährung der Rechtsfähigkeit in einen anderen Mitgliedstaat und dabei in eine dem nationalen Recht des zweiten Mitgliedstaats unterliegende Gesellschaftsform umgewandelt wird. Der grenzüberschreitende Formwechsel verwirklicht in jeden Fall einen Wechsel der Rechtsform, aber der Formwechsel wird von den Mitgliedstaaten abweichend beurteilt:³⁵ in dem ungarischen Gesellschaftsrecht ist der Formwechsel mit Rechtsnachfolge verbunden, aber in den anderen Ländern gewährt die Gesellschaft ihre Identität. Deswegen kann eine Hinein-Sitzverlegung nach Ungarn als Rechtsnachfolge nach dem ungarischen Recht (nach dem Recht der Aufnahmestaat) beurteilt werden, aber bei einer Hinaus-Sitzverlegung von Ungarn nach den anderen geprüften Mitgliedstaaten bleibt die Identität der Gesellschaft unberührt.

3. Persönlicher Anwendungsbereich der Umwandlungsformen

Die bezüglichen Richtlinien erfassen nur die Verschmelzung- und Spaltungsvorgänge von Aktiengesellschaften, und wurden die grenzüberschreitenden Verschmelzungen von Kapitalgesellschaften auch geregelt. Die Rechtsangleichung umfasst die Personengesellschaften nicht. Begünstigt durch die Niederlassungsfreiheit sind nicht nur die Aktiengesellschaften oder Kapitalgesellschaften, sondern alle Gesellschaften, inbegriffen Personengesellschaften auch. Die Personengesellschaften kann ohne Rechtakten in der grenzüberschreitenden Umwandlungsformen teilnehmen, was von der Niederlassungsfreiheit und der Gleichbehandlung und Anerkennung der in einem anderen Mitgliedstaat begründeten Gesellschaft abgeleitet werden kann. Bei der Zulässigkeit müssen die von dem Aufnahmestaat angewendeten Bedingungen in Betracht ziehen: die Umwandlungsprozessen unter Beteiligung von Personengesellschaften kann nicht verhindert werden, als sich die entsprechenden Gesellschaften innerstaatlich umwandeln können. Von diesem Aspekt wenden die Mitgliedstaaten verschiedenen persönlichen Anwendungsbereich in nationaler Ebene an: in Österreich sind die Personengesellschaften von der Teilnahme in den Umgründungsformen (ausgenommen die errichtende Umwandlung) geschlossen, und in Tschechien gelten auch Beschränkungen.

³⁵ C-378/10.: Vale Építési Kft., Entscheidung des Gerichtshofs, 55-56.

4. Gründungsmöglichkeiten der SE durch Umwandlung

Die SE-Vorordnung enthält geschlossene Regelung des Gründungsverfahrens, wenn Aktiengesellschaften als Rechtvorgänger in der Gründung einer SE teilnehmen. Andererseits, das Gründungsrecht basiert auf einem Verweisungskonzept, deswegen stehen mehrere Möglichkeiten zur Verfügung eine SE durch Umwandlung zu gründen, die in der Dissertation in einer systematisierten Darstellung aufgebaut wurden.

Nach der SE-Verordnung hat die Umwandlung einer Aktiengesellschaft in eine SE weder die Auflösung der Gesellschaft noch die Gründung einer neuen juristischen Person zur Folge. Die Gründung einer SE durch Formwechsel ist als „technische/verfahrensrechtliche Umwandlung“ in dem ungarischen Gesellschaftsrecht beurteilt. Ausgehend von den zwingenden Vorschriften der SE-VO kann diese Formwechsel keine Rechtsnachfolge verwirklichen. Diese Feststellung widerlegt den Lehrsatz von der zivilrechtlichen Hinsicht, nach der die Umwandlung in jedem Fall mit Rechtsnachfolge gebunden ist.

Teil B: Gläubigerschutz

Die Normierung einer besonderen Gläubigerschutzregelung bei der Umwandlung beruht auf der Überlegung, dass eine Umwandlung für Gläubiger neue Risiken bergen. Die Gläubiger der Rechtvorgänger verlieren ihren bisherigen Schuldner, ohne dass die Zustimmung des Gläubigers vorher eingeholt werden müsste. Der Schuldner wird neben der Änderung des Kapitals und der Haftungsvorschriften durch einen neuen, ihnen unbekannten Schuldner ersetzt und neue Gläubiger treten hinzu. Bei den grenzüberschreitenden Umstrukturierungsverfahren ändert auch das anwendbare Recht, das Gesellschaftsstatut sich.³⁶

In der ungarischen Fachliteratur ist der folgenden Lehrsatz erschienen: die Haftungsvorschriften leiten angemessene Schutzmechanismus für Gewährung der Interessen der Gläubiger bei der Umwandlung, deswegen ist es fraglich, ob die Sicherheitsleistung Existenzberechtigung in dem Umwandlungsrecht hat. Nach der Meinung von *Judit Gál*³⁷

³⁶ *Kalss Susanne*: Kommentar zur Verschmelzung – Spaltung – Umwandlung (Manzsche; Wien; 2010.) AktG, § 226, Rn 3.; *Enzinger, Michael*: Umwandlungsrecht Quo vadis? (wbl; Heft 1/1997.; 1-8. pp.) 5. p.; *Stockenhuber, Peter*: Das österreichische Spaltungsgesetz (RIW; Heft 4/1994.; 278-286. pp.) 280. p.

³⁷ Die Präsidentin des Verbands der Firmenrichtern, Die Vertreterin des Vorstand des Berufungsgerichts in der Hauptstadt, Dozentin

können wir im Fall der Umwandlung keine solche wirtschaftliche Notwendigkeit erwähnen, die den effektiveren Schutz der Interessen der Gläubiger dienen soll. Das Gesetz über die Wirtschaftsgesellschaften gewährleistet mit den Haftungsverhältnissen und den Rechtsvorschriften der Ersatzpflicht für den Gläubiger entsprechende Garantie.³⁸

Aufgrund dieses Lehrsatzes wurden zuerst die Haftung der Rechtsnachfolger und Mitglieder untersucht, und diese Regeln können in den einzelnen Ländern als primäres Schutzmittel beurteilt werden. Im Rahmen der Haftungsregelungen werden die bezüglich generellen und speziellen Rechtsvorschriften der Umwandlung inbegriffen die Rechtslücken und die offenen Fragen analysiert. In diesem Bereich können mehrere Widersprüche aufgedeckt werden, deswegen darf der Sicherheitsanspruch der Gläubiger für noch nicht fällige Forderungen nicht außer Acht gelassen werden.

Aufgrund der Forschung kann es festgelegt werden, dass die Haftungsvorschriften und der Sicherheitsanspruch sich einander ergänzen. Die Priorität der Haftung bzw. Sicherheitsleistung kann nicht festgestellt werden. Diese Schutzmittel haben verschiedene Funktionen: die Haftung leistet ein nachgeschaltetes Schutz für Gläubiger der fälligen Forderungen, und der Sicherheitsanspruch gewährt die noch nicht fälligen Schulden.

1. Haftung

In der RL 2011/35/EU, SE-VO und RL 2005/56/EG wurden keine Rahmenbedingungen für Haftung der Rechtsvorgänger und Mitglieder der Gesellschaft festgelegt. Die Bestrebungen für Harmonisierung sind nur in der RL 82/891/EGW über Spaltungen von Aktiengesellschaften erschienen, aber die Richtlinie sieht mehrere unterschiedliche Modelle vor, aus denen die Mitgliedstaaten wählen können. Aufgrund dieser Gründe kann die Rechtsvergleichung in diesem Bereich nicht untergelassen werden.

a) Haftung bei der Verschmelzung von Aktiengesellschaften

Das Schulden des Rechtsnachfolgers ist Ausdruck der vermögensrechtlichen Gesamtrechtsnachfolge als eine Verschmelzungswirkung, und kann nicht als selbständigen

³⁸ BDT 2010. 171.; Kisfaludi András – Szabó Marianna (Hrsg.): A gazdasági társaságok nagy kézikönyve (Complex; Budapest; 2008.) 1511. p.; Gál Judit – Adorján Csaba: A gazdasági társaságok átalakulása (hvgorac; Budapest; 2010.) 100. p.

Tatbestand beurteilt werden.³⁹ Die ausscheidenden Mitglieder (wenn die Ausscheidung nach der nationalen Regelung möglich ist) haften subsidiär für die durch den Rechtsnachfolger nicht gedeckten Schulden des Rechtsvorgängers.⁴⁰

b) Haftung bei der Spaltung von Aktiengesellschaften

Die Mitgliedstaaten regeln die Haftungsvorschriften, die für den Rechtsnachfolger gelten, abweichend. Die Differenzierung berührt die gesamtschuldnerische primäre oder sekundäre Haftung mit kombiniertem System der beschränkten oder unbeschränkten Ersatzpflicht. In dem österreichischen und tschechischen Regelungssystem lässt die Haftung der anderen Gesellschaft gefallen, wenn tatsächlich Sicherheitsleistung gewahren wurde. Das dürfte richtlinienwidrig sein, weil die Richtlinie jedenfalls die Kumulierung von Garantie und Haftung verlangt.

Bei der grenzüberschreitenden Spaltung werden mehrere Rechtsnachfolger in verschiedenen Mitgliedstaaten gegründet oder berührt. Aus Mangel spezieller Zuständigkeitsvorschriften könnte strittig sein, in welchem Mitgliedstaat, vor welchem Gericht die haftenden Rechtsnachfolger oder ausgeschiedene Mitglieder zu verklagen sind. Neben der Anwendbarkeit der Grundregel für die Zuständigkeit können die Rechtsnachfolger zusammen verklagt werden, aber fraglich könnte sein, ob diese besondere Zuständigkeit für sekundäre haftende Mitglieder angewendet werden kann. Wenn die Rechtsnachfolger oder Mitglieder zusammen verklagt werden, müssen in jedem Fall die innerstaatlichen verfahrensrechtlichen Vorschriften analysiert werden. In der Dissertation wurde die Anwendbarkeit der anderen besonderen Zuständigkeit (wenn die Ansprüche aus einem Vertrag oder unerlaubten Handlungen stammen) untersucht.

Die Ermittlung der für die Haftung anzuwendenden Regeln könnte sich Kollisionsrecht richten. Es fehlt eine Richtlinie über grenzüberschreitende Spaltung, deswegen stellt sich die Frage, nach welchen Rechtsnormen die Haftung der einzelnen Rechtsnachfolger beurteilt werden sollte, wenn ihre Personalstatuten abweichend sind. Die Fortsetzung des

³⁹ Kalss, S. i.z.W. SpaltG, § 15, Rn 7.; Eckert, Georg: Internationales Gesellschaftsrecht (Manzsche; Wien; 2010.) 686. p.

⁴⁰ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban (hvgorac; Budapest; 2007.) 78-79. pp.

Personalstatuts des Rechtsvorgängers als spezieller Anknüpfung sollte vorgeschlagen werden, die in den nationalen Haftungsvorschriften geltende Unterschiedlichkeit zu beseitigen.⁴¹

c) Haftung bei der grenzüberschreitenden Verschmelzung von Kapitalgesellschaften

Wenn eine Kommanditgesellschaft auf Aktien in der grenzüberschreitenden Verschmelzung teilnimmt, wegen der Änderung der unbeschränkten Ersatzpflicht der Mitglieder, können die Interessen der Gläubiger nachteilig beeinflusst werden. In dem Kollisionsrecht wird keine spezielle Anknüpfungsnorm gefunden, wenn der unbeschränkt haftende Gesellschafter – bei Wahrung seines Mitgliedsverhältnisses – infolge der Umwandlung zu einem beschränkt haftenden Gesellschafter wird (oder umgekehrt). Die Anwendbarkeit der auf den Mitgliedern geltenden Haftungsbedingungen kann nach dem Personalstatut der berührten Gesellschaft beurteilt werden, aber die Mitgliedstaaten regeln die bezüglichen Ersatzpflichten unterschiedlich. Die Fortsetzung des Personalstatuts des Rechtsvorgängers könnte auch in diesem Fall wesentlich sein, die Schwierigkeiten der Geltendmachung, die von der abweichenden innerstaatlichen Haftungsregeln stammen, zu vermeiden. Diese spezielle Anknüpfungsnorm kann mit der Untersuchung der in dem Zeitpunkt der Änderung bestehenden rechtlichen relevanten Fakten und der Analogieanwendung der Vorschriften der Auflösung einer Gesellschaft begründet werden.

2. Sicherheitsanspruch der Gläubiger

Die Rechtsvorschriften der Mitgliedstaaten müssen ein angemessenes Schutzsystem für die Interessen der Gläubiger der sich umwandelnden Gesellschaften vorsehen, deren Forderungen vor der Bekanntmachung des Verschmelzungsplans entstanden und zum Zeitpunkt dieser Bekanntmachung noch nicht erloschen sind.⁴² Der Sicherheitsanspruch wurde nicht selbständig geregelt, verweisen die Richtlinien und die SE-VO vielmehr auf das für die Gesellschaften anwendbare Recht.

a) Sicherheitsanspruch bei der Verschmelzung und Spaltung von Aktiengesellschaften

Die Voraussetzungen der Sicherheitsleistung sind in den geprüften Mitgliedstaaten harmonisiert, aber Unterschiede können im Zusammenhang mit dem angewendeten vor- oder nachgeschalteten Schutz und der Rechtsdurchsetzung nachgewiesen werden. In Ungarn

⁴¹ Kallmeyer, Harald (Hrsg.): Umwandlungsgesetz – Kommentar (Verlag Dr. Otto Schmidt; Köln; 2010.) zu Vor §§ 122a-122l (dUmwG), Rn 11-12.; Kallmeyer, Harald – Kappes, Stephan: Grenzüberschreitende Verschmelzungen und Spaltungen nach Sevic Systems und EU-Verschmelzungsrichtlinie (AG; Heft 7/2006.; 224-238. pp.) 235. p.

⁴² Európai társasági jog i.z.W. 112. p.

besteht der Anspruch auf Bestellung einer Sicherheit insoweit die Forderung nicht fällig oder fällig ist. Für fällige Forderungen kann Befriedigung verlangt werden, ein zusätzlicher Sicherheitsanspruch besteht nicht. Es ist nicht gerechtfertigt der Sicherheitsanspruch auf fälliger Forderung zu erstrecken.

In den Mitgliedstaaten, wo die Gläubiger ein Ex-Ante-Schutz genießen, bei der Nichterfüllung der Sicherheitsleistung kann der Anspruch im firmengerichtlichen (Ungarn) oder streitigen Verfahren (Tschechien, Rumänien) durchgesetzt werden. In Ungarn ist die Sicherheitsleistung bei Bestreitung vom Firmenbuchgericht zu beurteilen. Nach der auf den Firmenbuchgerichten anwendenden allgemeinen Regelung hat das Firmenbuchgericht keine Zuständigkeit die Entscheidungen der Gesellschaft aus finanziellen und wirtschaftlichen Gründen zu überprüfen und die Gesellschaft zur Sicherheitsleistung zu zwingen. Die Mitgliedstaaten, die Ex-Ante-Schutz anwenden, regeln einheitlich, dass die Umwandlung erst eingetragen werden darf, wenn allen Gläubigern, die einen Anspruch auf Sicherheitsleistung angemeldet haben, eine angemessene Sicherheit geleistet wurde. Die Nichterfüllung der Sicherheitsleistung bzw. das firmengerichtliche oder streitige Verfahren können die Eintragung der Umwandlung verhindern.

b) Sicherheitsanspruch bei der Gründung einer SE

Nach der SE-VO sollen die für innerstaatliche Verschmelzung bestehenden Regelungen unter besonderer Berücksichtigung der sich aus dem grenzüberschreitenden Bezug ergebenden Besonderheiten gelten. Im Rahmen diesen allgemeinen Anforderungen wird die Konformität mit der Verordnung für die Gründung der SE durch Verschmelzung geltenden und von den nationalen Regeln abweichenden Schutzmöglichkeiten (in Ungarn, Österreich und Tschechien) in der Literatur kontrovers diskutiert. Die Rechtmäßigkeit der Abweichungen kann mit Hilfe der Gebhard-Formel beurteilt werden. Ein solches Schutzbedürfnis ist nicht gegeben, wenn eine SE durch Formwechsel einer nationalen Aktiengesellschaft gegründet wird, weil die SE-VO keine Ermächtigung enthält und die korporative Struktur der SE der Aktiengesellschaft entspricht, deswegen die Rechtsstellen der Gläubiger sich wesentlich nicht geändert oder verschlechtert.

c) Sicherheitsanspruch bei der grenzüberschreitenden Verschmelzung von Kapitalgesellschaften

Die Richtlinie enthält Verweisungsnorm auf bei der innerstaatlichen anwendenden Schutzmittel, deswegen müssen die nationalen Regeln untersucht werden. Infolge der Verweisungsnorm können verschiedene Bedingungen auf innerstaatlichen und grenzüberschreitenden Verschmelzungen angewendet werden, und auf den einzelnen Gesellschaftsformen gelten auch abweichenden Regelungen abhängig von dem in den Mitgliedstaaten geregelten persönlichen Anwendungsbereich der Umwandlungsformen.

Neben den harmonisierten Voraussetzungen können Unterschiede bei den verfahrensrechtlichen Fragen und den an der Anmeldung und Rechtsdurchsetzung vorgeschriebenen Fristen. Dieser Umstand kann Widersprüche in solchen Mitgliedstaaten verursachen, die Ex-Ante-Schutz anwenden (Ungarn, Österreich, Tschechien, Rumänien), die abweichenden Anwendungsfristen das in den verschiedenen Mitgliedstaaten parallel laufende Umwandlungsverfahren verzögern kann. Diese Verzögerung kann wesentlich sein, weil der Vorstand zur Eintragung der Verschmelzung beim Gericht innerhalb 6 Monaten von der Ausstellung der Bescheinigung anzumelden hat.

In dem Treffpunkt solcher mitgliedstaatlichen Regelungen, wo der Mitgliedstaat des Rechtsvorgängers Ex-Post-Schutz vorschreibt (Bulgarien) und der Mitgliedstaat des Rechtsnachfolgers Ex-Ante-Schutz anwendet, können die Gläubiger der übertragenden Gesellschaft keine Sicherheit wegen der Änderung des anwendbaren Rechts verlangen.

3. Andere Schutzmittel für Gläubiger

Das Gläubigerschutzsystem gewährt die Interessen der Gläubiger mit mehreren Rechtsinstituten: die Haftung, der Sicherheitsanspruch, die Kapitalaufbringung und -erhaltung, die vertraglichen Klauseln, die Publikationserfordernissen und die auf den Leitungsorganen und Wirtschaftsprüfer geltenden Haftungsvorschriften müssen in den Rahmen einer komplexen Annäherung untersucht und beurteilt werden.

5. PUBLIKATIONEN

Stichtag und Eintragung der Umwandlung bei den grenzüberschreitenden Verschmelzungen
(A fordulónap és az átalakulás bejegyzése a határon átnyúló egyesülések esetén)

I. rész: Céghírnök; 2012/2.; 10-12. pp.

II. rész: Céghírnök; 2012/3.; 3-5. pp.

III. rész: Céghírnök; 2012/4.; 5-7. pp.

Grenzüberschreitende Umwandlungsmöglichkeiten von Personengesellschaften

(A személyegyesítő társaságok határon átnyúló átalakulási lehetőségei)

Gazdaság és Jog; 2012/2.; 3-9. pp.

Einige Fragen der Umwandlung von Gesellschaften in der Europäischen Union

(A gazdasági társaságok átalakulásának egyes kérdései az Európai Unióban)

Magánjogot Oktatók Egyesülete és az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának közös konferencia-kiadványa; ELTE Eötvös Kiadó; Budapest; 2012.; 561-579. pp.

Auer Á. – Bakos K. – Buzási B. – Farkas Cs. – Nótári T. – Papp T.: *Gesellschaftsrecht*
(Társasági jog)

Teil III: *Gründung durch Umwandlung* (Származtatott alapítás)

Lectum Kiadó; Szeged; 2011.; 107-145. pp.

Gläubigerschutz bei der grenzüberschreitenden Verschmelzung von Gesellschaften in den einigen Mitgliedstaaten der Europäischen Union

(A hitelezők biztosíték-követelési joga a gazdasági társaságok határon átnyúló egyesülése esetén az Európai Unió egyes tagállamaiban)

XII. RODOSZ Konferenciakötet – Társadalomtudományok 1. kötet; Editura Marineasa; Kolozsvár – Temesvár; 2011.; 47-64. pp.

Gläubigerschutz bei der Umwandlung von Gesellschaften

Studii si Cercetari Juridice Europene – European Legal Studies and Research; Conferinta Internationala a Doctoranzilor in Drept – International Conference of PhD Students in Law; Third Edition; Universul Juridic; Timisoara; 2011; 40-52. pp.

Widersprüche der rechtlichen Regelungen der Umwandlung von Gesellschaften

(A gazdasági társaságok átalakulására vonatkozó jogi szabályozás anomáliái)

Profectus in litteris II., Előadások a 7. debreceni állam- és jogtudományi doktorandusz-konferencián, Debrecen, Lícium-Art, 2010.; 37-42. pp.

Verfahrensrechtliche Fragen des Sicherheitsanspruchs der Gläubiger bei der Umwandlung von Gesellschaften in Ungarn

Unter Druck: Acta Juridica Universitatis Sapientiae (2012.)

Haftungsvorschriften bei der grenzüberschreitenden Umwandlung von Gesellschaften

(Felelősségi rendelkezések a gazdasági társaságok határon átnyúló átalakulásához kapcsolódóan)

(Unter Druck)

Bestrebung für Rechtsangelichung für grenzüberschreitende Umwandlung von Gesellschaften

(A gazdasági társaságok határon átnyúló átalakulásához kapcsolódó jogegységesítési törekvések)

(Unter Druck)